

**До разової спеціалізованої вченої ради
Національної академії внутрішніх справ**

ВІДГУК

**на дисертацію Коломієць Катерини Вячеславівни
«Предмет доказування у кримінальних провадженнях про
привласнення, розтрату або заволодіння майном шляхом зловживання
службовим становищем», подану на здобуття наукового ступеня доктора
філософії за спеціальністю 081 «Право», галузь знань 08 «Право»**

Як відомо, метою доказування у кримінальному провадженні є встановлення всіх фактичних обставин, необхідних для ухвалення законного, обґрунтованого та справедливого процесуального рішення. Визначити, про які саме обставини йдеться, які саме обставин мають бути встановлені дозволяє категорія «предмет доказування». У науковій літературі предмет доказування нерідко ототожнюють із сукупністю обставин, які підлягають доказуванню. Втім між цими поняттями існує певна різниця. Перелік обставин, які підлягають доказуванню у кримінальному провадженні має нормативне закріплення у ст. 91 КПК України, тоді як поняття «предмет доказування» є доктринальною категорією, що сформувалася в межах теорії доказування як наукове узагальнення відповідної нормативної конструкції. Отже, фактично йдеться про співвідношення законодавчої моделі та її теоретичного осмислення.

Попри тривалу історію наукової розробки проблематики предмета доказування, нормативне відображення цього інституту вперше з'явилося лише у КПК України 1960 року, де в ст. 64 було визначено обставини, що підлягають доказуванню у кримінальній справі. У чинному КПК України перелік таких обставин закріплено у ст. 91, однак він має узагальнений характер і не охоплює всього різноманіття фактичних даних, які можуть мати значення для вирішення конкретного кримінального провадження. Це зумовлено тим, що неможливо законодавчо передбачити всі обставини, релевантні для всебічного, повного, неупередженого дослідження обставин у кожній окремій справі, адже кримінальні правопорушення відрізняються за способом учинення, особливостями кваліфікації, характеристиками суб'єкта, механізмом

формування злочинного результату тощо.

Кожне кримінальне провадження є унікальним за своїми фактичними обставинами, а отже, унікальним є і конкретний зміст обставин, що підлягають доказуванню. Це повною мірою стосується й кримінальних проваджень про привласнення, розтрату або заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем. Коректне визначення предмета доказування у кримінальних провадженнях за ст. 191 КК України має не лише теоретичне, а й безпосереднє практичне значення. Невірне його окреслення здатне істотно вплинути на хід та результати кримінального провадження, зумовлюючи низку процесуальних помилок. Зокрема, йдеться про необґрунтоване розширення або звуження меж доказування, що призводить до проведення зайвих або непропорційних слідчих (розшукових) дій, недосягнення встановленого законом стандарту доказування, формування доказової бази, яка не відповідає вимогам належності та допустимості.

Наслідком таких помилок може стати визнання доказів недопустимими, неправильна кримінально-правова кваліфікація, безпідставне повідомлення про підозру, повернення обвинувального акта прокурору, ухвалення виправдувального вироку або закриття кримінального провадження. Усі ці процесуальні наслідки переконливо свідчать, що предмет доказування є не абстрактною теоретичною конструкцією, а фундаментальним інструментом, який визначає зміст, межі та спрямованість доказової діяльності органів досудового розслідування і суду.

У провадженнях про привласнення, розтрату або заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем ця проблема набуває особливої гостроти. Такі злочини характеризуються складним механізмом учинення, багаторівневою системою управлінських рішень, документальним характером більшості доказів, а також необхідністю чіткого відмежування кримінально караного діяння від цивільно-правових порушень, дисциплінарної відповідальності чи управлінських помилок. За цих умов предмет доказування

потребує спеціальної конкретизації, що враховує специфіку службових повноважень, характер розпорядження майном, спосіб заволодіння та інші релевантні обставини.

Крім того, за результатами аналізу статистичних даних, які наводить авторка роботи, за період з 2013 року по 2025 рік в Україні до Єдиного реєстру досудових розслідувань внесено відомості про понад 126 тисяч кримінальних правопорушень за ст. 191 КК України. Засуджено 6 755 осіб, що становить 5,32 %, при цьому обвинувальні вироки з призначенням покарання у виді позбавлення волі за вказаний період ухвалено лише стосовно 602 осіб, тобто 0,47 % (с. 21 дис.).

Наведені показники переконливо засвідчують, що питання доказування у справах цієї категорії виходять за межі суто практичної площини та становлять вагомий науковий інтерес, що підтверджує актуальність і глибину проблематики доказування у кримінальних провадженнях за ст. 191 КК України.

Отже, дисертація, в якій автор ставить за мету вирішення наукового завдання щодо розроблення кримінальної процесуальної концепції предмета доказування у кримінальних провадженнях про привласнення, розтрату або заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем, визначення його видового характеру, структурних елементів, засобів доказування, а також формування на цій основі науково обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення кримінального процесуального законодавства України та практики його застосування, є безумовно актуальною, оскільки стосується однієї з найбільш проблемних і водночас найменш розроблених сегментів кримінального процесу – визначення предмета доказування у провадженнях, що поєднують корупційний характер, складний механізм учинення та високі ризики помилок правозастосування.

Слід наголосити на тому, що дисертаційне дослідження має чітко окреслену спрямованість, а саме воно спрямоване на реалізацію положень Антикорупційної стратегії на 2021–2025 роки, затвердженої Законом України

«Про засади державної антикорупційної політики на 2021–2025 роки» від 20 червня 2022 року № 2322-IX, Державної антикорупційної програми на 2023–2025 роки, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 4 березня 2023 року № 220, Стратегії боротьби з організованою злочинністю, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16 вересня 2020 року № 1126-р, Плану України, схваленого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 18 березня 2024 року № 244-р, а також інших програмних документів, спрямованих на підвищення ефективності протидії корупції, економічній злочинності та кримінальним правопорушенням у сфері службової діяльності.

Така орієнтація дослідження відповідає вимогам до дисертаційних робіт щодо їх спрямованості на розв'язання актуальних наукових і практичних проблем, визначених державними пріоритетами.

Також, дисертацію виконано відповідно до Тематики наукових досліджень і науково технічних (експериментальних) розробок Міністерства освіти і науки України на 2022–2026 роки, затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 3 лютого 2022 року № 109, Тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок Міністерства внутрішніх справ України на 2025–2029 роки, затвердженої наказом Міністерства внутрішніх справ України від 21 травня 2024 року № 326, Основних напрямів наукових досліджень Національної академії внутрішніх справ на 2025–2029 роки, затверджених рішенням Вченої ради 24 Національної академії внутрішніх справ від 24 грудня 2024 року (протокол № 25/1), а також планів науково-дослідних робіт Національної академії внутрішніх справ.

Це узгоджується з вимогою про практичну спрямованість дисертаційних досліджень і їх здатність забезпечувати наукове підґрунтя для реформ.

Варто підкреслити, що дисертанткою сформульовано значний за обсягом комплекс системних і взаємопов'язаних **завдань**, що є доволі масштабним для дисертації на здобуття ступеня доктора філософії. Разом із тим така широта охоплення повністю виправдана складністю обраної проблематики та

необхідністю її всебічного кримінального процесуального аналізу. У відгуку не вбачається за потрібне повторно перелічувати ці завдання, оскільки вони чітко викладені у дисертації на сторінках 24–26. Забігаючи наперед, зазначу, що аналіз змісту роботи, її висновків і сформульованих пропозицій переконливо свідчить про повне, послідовне й аргументоване розв’язання кожного з поставлених завдань.

Слід відзначити, що дисертанткою коректно та методологічно виважено визначено **об’єкт і предмет дослідження**. *Об’єктом* обґрунтовано обрано кримінальні процесуальні відносини, що виникають, розвиваються й реалізуються у зв’язку з доказуванням обставин, які мають значення для кримінального провадження про привласнення, розтрату або заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем. *Предмет* дослідження сформульовано чітко й відповідно до логіки наукового пошуку – ним є предмет доказування у кримінальних провадженнях зазначеної категорії. Таке співвідношення об’єкта і предмета повністю відповідає вимогам до дисертаційних робіт на здобуття ступеня доктора філософії та забезпечує належну методологічну визначеність дослідження.

Дисертантка обґрунтовано та виважено підійшла до формування методологічного підґрунтя дослідження (с. 26-19–21 дис.), що забезпечило належний рівень достовірності, наукової обґрунтованості та переконливості висунутих положень, гіпотез і сформульованих за результатами роботи висновків.

Емпірична база дослідження, представлена дисертанткою, є широкою, різнорівневою та методологічно обґрунтованою. До неї включено нормативно-правові акти України, міжнародні документи, статистичні та аналітичні матеріали органів правопорядку й судової влади, а також узагальнення міжнародних організацій у сфері протидії корупції та економічній злочинності (с. 29 дис.). Такий підхід забезпечує **всебічність і репрезентативність емпіричної основи**, дозволяє охопити як національний, так

і міжнародний контекст проблеми доказування у провадженнях за ст. 191 КК України.

Використання понад 90 судових рішень, у тому числі рішень Верховного Суду, Вищого антикорупційного суду, судів першої та апеляційної інстанцій, а також окремих рішень ЄСПЛ, свідчить про ґрунтовність і практичну спрямованість дослідження. Особливо важливим є те, що 43 рішення (близько 47 %) ухвалено у 2019–2026 роках, тобто в період дії чинного КПК України та активного розвитку антикорупційної юрисдикції. Це означає, що дисертантка працювала з актуальною, сучасною та релевантною судовою практикою, що значно підсилює доказову базу дослідження. Такий обсяг і якість судових рішень дозволяють не лише проаналізувати тенденції правозастосування, а й виявити проблемні аспекти доказування, що мають безпосереднє значення для формування наукових висновків і пропозицій.

Особливо хочеться відмітити використання дисертанткою **власного** професійного досвіду (с. 29 дис.). Це є важливим і методологічно виправданим елементом емпіричної бази. Цей досвід дозволив авторці: глибше проаналізувати цифровізацію публічного управління, оцінити нормативне забезпечення прозорого обігу активів, виявити корупційні ризики, сформулювати практично орієнтовані пропозиції щодо вдосконалення законодавства. Тобто професійний досвід дисертантки не замінює, а доповнює емпіричну базу, надаючи дослідженню прикладного виміру та підсилюючи його практичну цінність. Це відповідає сучасним вимогам до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії, де вітається поєднання теоретичного аналізу з практичним досвідом.

Основні результати дисертації відображено в у чотирнадцяти наукових публікаціях, серед яких – сім статей у фахових виданнях з юридичних наук, включених до переліку, затвердженого Міністерством освіти і науки України, а також тези доповідей, підготовлені для участі в науково-практичних конференціях, семінарах та круглому столі (с.37 дис.). Такий обсяг і рівень публікацій підтверджують самостійність, наукову зрілість та результативність

роботи здобувачки.

Апробація результатів дисертаційного дослідження здійснена на належному науковому та практичному рівні (с. 250-264 дис.). Розроблені дисертанткою пропозиції та зауваження до Кримінального процесуального кодексу України, Кримінального кодексу України та інших законодавчих актів були розглянуті Комітетом Верховної Ради України з питань правової політики та включені до подальшої нормотворчої роботи, що свідчить про їхню практичну значущість і відповідність сучасним потребам правозастосування.

Крім того, результати дослідження пройшли успішну апробацію у вигляді актів упровадження в освітній та науково-дослідницький процес провідних установ: Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Національної академії Служби безпеки України, Національної академії внутрішніх справ. Окремі положення дисертації впроваджено також у практичну діяльність Головного слідчого управління Національної поліції України та Державного бюро розслідувань.

Такий масштаб апробації підтверджує не лише наукову новизну, а й високу прикладну цінність отриманих результатів, їх обговорення та визнання у фаховому середовищі.

Що стосується наукової новизни роботи, то вона полягає насамперед у тому, що дисертація є першим в Україні комплексним кримінальним процесуальним дослідженням теоретичних, правових і прикладних проблем предмета доказування у кримінальних провадженнях про привласнення, розтрату або заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем. У роботі сформульовано авторську концепцію видового предмета доказування за ст. 191 КК України, визначено його структурні елементи, особливості, засоби доказування та практичне значення для сторони обвинувачення, сторони захисту й суду.

На сторінках 30–35 дисертації наведено положення, що становлять наукову новизну, а також ті, які отримали подальший розвиток або були

удосконалені авторкою. Ці положення будуть проаналізовані у відгуку під час оцінки відповідних розділів та підрозділів роботи, що дозволить надати їм належну наукову характеристику в контексті структури дисертації.

Оцінка змісту дисертації та її оформлення. Дисертація має чітку логіку побудови, що забезпечує її концептуальну цілісність, а під час ознайомлення з роботою її добре структурування сприяє глибокому розумінню висвітлених питань та аргументів.

РОЗДІЛ ПЕРШИЙ «ПРЕДМЕТ ДОКАЗУВАННЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ ПРО ПРИВЛАСНЕННЯ, РОЗТРАТУ АБО ЗАВОЛОДІННЯ МАЙНОМ ШЛЯХОМ ЗЛОВЖИВАННЯ СЛУЖБОВИМ СТАНОВИЩЕМ» (с. 39-84 дисертації) складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 1.1 дисертантка здійснила ґрунтовний і методологічно виважений аналіз стану наукової розробленості проблеми предмета доказування у кримінальних провадженнях за ст. 191 КК України. Важливо підкреслити, що авторка не обмежується формальним переліком використаних джерел, як це часто трапляється в дисертаційних роботах аспірантів, а проводить справжнє наукове узагальнення. Систематизація літератури здійснена не за зовнішніми ознаками, а відповідно до змістовних дослідницьких напрямів і наукових інтересів авторів, що дозволяє побачити реальну структуру наукового дискурсу щодо доказування та його елементів (с. 40-47 дис.).

У роботі виокремлено п'ять логічно обґрунтованих груп джерел: праці із загальної теорії доказування та предмета доказування; дослідження окремих елементів предмета доказування; кримінальні процесуальні, криміналістичні та методичні праці, присвячені провадженням за ст. 191 КК України та суміжним складам; кримінально-правові дослідження ст. 191 КК України; а також роботи, що стосуються засобів доказування, допустимості доказів, НС(Р)Д, процесуальної доброчесності та ролі захисника. Позитивним є те, що в системі наукового осмислення дисертантка не оминає й власні напрацювання, органічно

інтегруючи їх для ілюстрації цілісності авторської концепції (с. 47).

Такий підхід не лише впорядковує наукові джерела, а й дозволяє чітко окреслити наявну прогалину – відсутність комплексної моделі предмета доказування саме у провадженнях про привласнення, розтрату або заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем.

Після систематизації наукових джерел, дисертантка переходить до узагальнення, формулюючи низку важливих висновків: 1) у кримінальній процесуальній доктрині вже сформовано потужну теоретичну базу щодо доказування, предмета доказування, меж доказування, допустимості доказів та ролі суб'єктів доказування, що становить методологічну основу дисертаційного дослідження; 2) окремі елементи предмета доказування – подія, винуватість, шкода, межі доказування, локальний предмет доказування – вже були предметом спеціальних наукових розвідок, однак ці праці не забезпечують цілісної реконструкції предмета доказування у провадженнях за ст. 191 КК України; 3) криміналістичні та методичні дослідження щодо розслідування привласнення, розтрати або заволодіння майном мають значну практичну цінність, але їх фокус зосереджений на методиці розслідування, типових слідчих ситуаціях та алгоритмах дій, а не на кримінальній процесуальній моделі предмета доказування; 4) кримінально-правові дослідження ст. 191 КК України розкривають юридичні ознаки складу кримінального правопорушення, але не дають відповіді на те, як ці ознаки трансформуються у систему обставин, що підлягають доказуванню, і як вони співвідносяться з іншими процесуально значущими обставинами; 5) сучасні дослідження засобів доказування, НС(Р)Д, допустимості доказів, процесуальної доброчесності, судового контролю та ролі захисника створюють важливу теоретичну основу, але потребують інтеграції саме у модель доказування обставин за ст. 191 КК України.

Таким чином, підрозділ 1.1 демонструє високий рівень аналітичної культури дисертантки, її здатність не лише опрацьовувати значний масив джерел, а й системно узагальнювати їх, виявляючи наукові прогалини та

формуючи методологічну основу для подальшого дослідження предмета доказування у провадженнях про злочини, передбачені ст. 191 КК України.

Підрозділи **1.2** та **1.3** логічно поєднані між собою й утворюють цілісну концептуальну конструкцію, оскільки послідовно розкривають доктринальні підходи до поняття та змісту предмета доказування, а також пропонують його науково обґрунтовану класифікацію саме у кримінальних провадженнях про привласнення, розтрату або заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем.

У підрозділі **1.2** дисертантка демонструє високий рівень теоретичного опрацювання проблеми, послідовно переходячи від загальнотеоретичних підходів до предмета доказування до їх прикладної конкретизації у кримінальних провадженнях за ст. 191 КК України. Авторка слушно наголошує, що предмет доказування у таких провадженнях є значно ширшим за склад кримінального правопорушення, оскільки охоплює не лише обставини, необхідні для кваліфікації діяння, а й ті, що мають процесуальне, доказове, гарантійне та практичне значення. Як зазначено у дисертації (с. 52), помилка у визначенні предмета доказування може призвести або до безпідставного звуження доказової діяльності, або до її невинновданого розширення, що є особливо небезпечним у провадженнях цієї категорії.

Здобувачка розкриває співвідношення предмета доказування та меж доказування (с. 52 дис.), наголошуючи на їх концептуальній відмінності: предмет визначає коло обставин, що підлягають встановленню, тоді як межі – обсяг доказової інформації, достатньої для їх достовірного підтвердження. Важливим є й розмежування предмета доказування та об'єкта доказування (с. 53 дис.): об'єкт охоплює всю фактичну реальність події, тоді як предмет – лише юридично значущі обставини, що підлягають встановленню у процесуальному порядку (с. 53). Це розмежування має безпосереднє практичне значення для проваджень за ст. 191 КК України, де господарська діяльність, бюджетні операції, тендерні процедури, документообіг та управлінські рішення утворюють широкий об'єкт

пізнання, але до предмета доказування входять лише ті обставини, що дозволяють встановити або спростувати факт протиправного обернення майна, службово-функціональний зв'язок, умисел, корисливу мету, шкоду та причинний зв'язок.

Цінним є й критичний аналіз дисертанткою теоретичної конструкції «головного факту» у структурі предмета доказування. Авторка обґрунтовано зазначає, що для проваджень за ст. 191 КК України виокремлення лише події кримінального правопорушення та винуватості особи, що як правило позначається, як головний факт, є недостатнім, оскільки диспозиція статті охоплює різні форми діяння, різний характер зв'язку особи з майном, різні способи протиправного обернення та наявність спеціального суб'єкта (с. 54 дис.). Тому у таких провадженнях необхідно встановлювати не лише факт втрати майна та причетність особи, а й правову підставу перебування майна у сфері управління, обсяг повноважень особи, спосіб використання цих повноважень, наявність прямого умислу, корисливого мотиву, корисливої мети, шкоди та причинного зв'язку. У зв'язку з цим дисертантка пропонує власну концепцію, зокрема, визначення *центрального інформаційного ядра* предмета доказування, яким є встановлення або спростування факту протиправного обернення чужого майна у формі привласнення, розтрата або заволодіння шляхом зловживання службовим становищем. Навколо цього ядра мають групуватися інші взаємопов'язані обставини, що забезпечує комплексність доказування та запобігає його спрощенню (с. 54-55 дис.).

З огляду на складність аналізованого складу кримінального правопорушення, дисертантка пропонує змістовну модель предмета доказування, що охоплює шість взаємопов'язаних блоків: майновий, службово-функціональний, поведінковий, суб'єктивно-цільовий, наслідковий та процесуально-інструментальний (с. 55 дис.). Така структуризація є науково обґрунтованою та практично значущою, оскільки дозволяє перейти від загального предмета доказування до його видової конкретизації у провадженнях

за ст. 191 КК України. У підсумку авторка пропонує чітке й коректне визначення *предмета доказування як системи юридично значущих фактичних обставин, що підлягають встановленню або спростуванню у передбаченому законом порядку з метою прийняття законного, обґрунтованого та справедливого процесуального рішення* (с. 60 дис.).

У підрозділі 1.3 дисертантка пропонує концептуально цілісну та методологічно обґрунтовану класифікацію складових предмета доказування у кримінальних провадженнях за ст. 191 КК України. Вихідною позицією авторки є слушне зауваження про складну правову природу цього складу кримінального правопорушення, який поєднує ознаки злочину проти *власності, службового, корупційного та економічного кримінального правопорушення*. Крім того, у межах ст. 191 КК України охоплено три різні форми діяння – привласнення, розтрату та заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем, – що зумовлює багаторівневу доказову структуру та потребує диференційованого підходу до формування предмета доказування.

На цій основі дисертантка обґрунтовує доцільність виокремлення чотирьох рівнів конкретизації предмета доказування: **загального, родового (категоріального), видового та індивідуального**. Такий підхід є методологічно виваженим і дозволяє послідовно перейти від універсальної кримінальної процесуальної моделі доказування до специфіки проваджень за ст. 191 КК України (с. 62 дис.).

Загальний предмет доказування визначено як універсальну систему обставин, що підлягають встановленню у будь-якому кримінальному провадженні. Він задає нормативну рамку доказування, але не враховує особливостей конкретного складу злочину.

Родовий (категоріальний) предмет доказування охоплює обставини, характерні для певної групи однорідних кримінальних правопорушень – проти власності, службових, корупційних, економічних тощо. Авторка слушно підкреслює, що жоден із цих родових рівнів не може повністю охопити

специфіку ст. 191 КК України, оскільки вона поєднує елементи кількох категорій, що створює ризик одностороннього або неповного доказування.

Науково новим і концептуально значущим є те, що **вперше у кримінально-процесуальній науці дисертантка формулює авторську концепцію видового предмета доказування** у провадженнях за ст. 191 КК України (с. 30, 64-67 дис.). Видовий предмет доказування визначено як систему взаємопов'язаних обставин, притаманних саме цій категорії проваджень, які підлягають встановленню або спростуванню залежно від форми діяння – привласнення, розтрата або заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем. Дисертантка переконливо обґрунтовує, що видовий предмет доказування у таких провадженнях охоплює **майновий, службово-функціональний, поведінковий, суб'єктивно-цільовий, наслідковий та процесуально-інструментальний блоки обставин**. Така структуризація є логічною, науково виваженою та практично значущою, оскільки дозволяє врахувати специфіку кожної форми діяння, складність документального маскування, необхідність встановлення службово-функціонального зв'язку та суб'єктивної спрямованості поведінки особи.

Крім того, в роботі виокремлюється й **індивідуальний предмет доказування**, який визначено як найбільш конкретизований рівень, що формується у кожному окремому кримінальному провадженні залежно від фактичних обставин, форми діяння, суб'єкта, характеру майна, способу його вибуття, розміру шкоди, наявних доказів, версій сторін та процесуальної ситуації (с. 67–68). Авторка пропонує чітке співвідношення між загальним, родовим, видовим та індивідуальним рівнями предмета доказування, демонструючи їх логічну взаємозумовленість та практичну значущість (див. Таблиця №1, с. 67).

Таким чином, підрозділ 1.3 вирізняється належним рівнем теоретичної новизни, системністю та здатністю дисертантки запропонувати власну концептуальну модель класифікації складових предмета доказування у провадженнях за ст. 191 КК України.

У підрозділі **1.4** дисертантка ґрунтовно аналізує вплив правових презумпцій на формування предмета доказування у кримінальних провадженнях за ст. 191 КК України. Авторка слушно підкреслює, що саме у справах про привласнення, розтрату або заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем презумпції відіграють роль своєрідного «презумпційного фільтра», який визначає вихідні орієнтири доказування та межі допустимого втручання у сферу господарських, цивільних і управлінських відносин (с. 71-72 дис.).

Дисертантка переконливо обґрунтовує, що у таких провадженнях зовнішня форма поведінки часто виглядає правомірною – укладення договорів, підписання актів, здійснення платежів, прийняття управлінських рішень. Тому предмет доказування має охоплювати не лише обставини, які підтверджують ознаки складу злочину, а й ті, що дозволяють **відмежувати кримінально каране протиправне обернення майна від цивільно-правового спору, господарського ризику, управлінської помилки або службової недбалості.**

У цьому контексті авторка аналізує чотири ключові презумпції, що безпосередньо впливають на предмет доказування: 1) **презумпцію невинуватості**, яка зобов'язує сторону обвинувачення довести весь комплекс обставин, а не окремі факти, та виключає можливість криміналізації поведінки лише на підставі службового статусу чи підпису на документах; 2) **презумпцію правомірності правочину**, яка вимагає доведення того, що юридична форма була використана як інструмент протиправного обернення майна, а не є звичайною господарською операцією; 3) **презумпцію добросовісності службової особи**, що запобігає ототожненню управлінської помилки з умисним злочином і вимагає встановлення конкретних обставин, які спростовують добросовісність поведінки; 4) **презумпцію правомірності управлінських рішень**, яка захищає від криміналізації звичайної діяльності органів влади та підприємств, але не перешкоджає кримінально-правовій оцінці, якщо рішення було використане як форма реалізації злочинного наміру.

Катерина Вячеславівна переконливо показує, що ці презумпції визначають не лише вихідні позиції доказування, а й **межі доказової діяльності**, оскільки сторона обвинувачення повинна спростувати припущення про правомірність поведінки, добросовісність службової особи та законність управлінського рішення. Такий підхід забезпечує баланс між необхідністю кримінально-правового реагування та недопустимістю криміналізації звичайних господарських чи управлінських процесів.

РОЗДІЛ ДРУГИЙ «СТРУКТУРНІ ЕЛЕМЕНТИ ПРЕДМЕТА ДОКАЗУВАННЯ У КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ ПРО ПРИВЛАСНЕННЯ, РОЗТРАТУ АБО ЗАВОЛОДІННЯ МАЙНОМ ШЛЯХОМ ЗЛОВЖИВАННЯ СЛУЖБОВИМ СТАНОВИЩЕМ» (с. 85-169 дисертації) складається з двох підрозділів, в яких здійснено глибоке дослідження обставини, які становлять кінцеву мету доказування у кримінальних у розглядуваних кримінальних провадженнях: подія кримінального правопорушення, винуватість обвинуваченого, форма вини, мотив і мета; види і розмір шкоди; обставини, які впливають на ступінь тяжкості кримінального правопорушення, характеризують особу обвинуваченого, пом'якшують та обтяжують покарання; обставини, що є підставою звільнення від кримінальної відповідальності або покарання; обставини, які підтверджують підстави спеціальної конфіскації; інші обставини, що мають значення для плавильного вирішення справи та підлягають доказуванню.

У підрозділі 2.1. авторка глибоко досліджує обставини, які становлять кінцеву мету доказування у розглядуваних кримінальних провадженнях. Авторка переходить від загальної теоретичної моделі предмета доказування до його внутрішньої структуризації у кримінальних провадженнях за ст. 191 КК України, зосереджуючись на обставинах, які становлять **кінцеву мету доказування**. Обґрунтовується, що загальний перелік обставин, визначений кримінальним процесуальним законом у ст. 91, має лише рамковий характер і потребує **видової конкретизації** з урахуванням форми діяння (привласнення,

розтрата, заволодіння шляхом зловживання службовим становищем), спеціального суб'єкта, правового режиму майна, способу його обернення, характеру шкоди та специфіки доказових засобів.

Кінцева мета доказування визначається не як механічне накопичення відомостей, а як формування сукупності належних, допустимих, достовірних і достатніх доказів, що дають змогу ухвалити законне, обґрунтоване й справедливе процесуальне рішення. Для проваджень за ст. 191 КК України ця мета конкретизується через встановлення або спростування **протиправного обернення чужого майна** у формі привласнення, розтрата чи заволодіння шляхом зловживання службовим становищем. Авторка підкреслює, що такі обставини не можуть зводитися до фіксації окремих фактів (нестача майна, платіж, договір, підпис, посада), якщо вони не включені у ширшу систему: правовий режим майна, факт його ввірення або перебування у віданні, службові повноваження щодо майна, спосіб протиправного обернення, прямий умисел, корисливий мотив і мета, вид і розмір шкоди, причинний зв'язок, а також належність, допустимість і достатність доказів.

Важливою є думка про **подвійний характер кінцевої мети доказування**: вона охоплює як встановлення обставин, що підтверджують наявність складу злочину, так і встановлення (або спростування) обставин, які свідчать про відсутність події кримінального правопорушення, винуватості, умислу, корисливої мети, службово-функціонального зв'язку, шкоди, причинного зв'язку чи про недопустимість доказів. Це прямо пов'язується із змагальністю процесу та балансом між функціями обвинувачення, захисту й суду.

Далі дисертантка логічно прив'язує обставини кінцевої мети доказування до **авторської блокової моделі видового предмета доказування** (*майновий, службово-функціональний, поведінковий, суб'єктивно-цільовий, наслідковий, процесуально-інструментальний блоки*), показуючи, що саме через ці блоки конкретизується зміст доказування залежно від форми діяння. Окремо акцентується, що подія кримінального правопорушення у справах за ст. 191 КК

України має розглядатися як **складна фактична система** (рух майна, правовий зв'язок особи з ним, спосіб обернення, майновий результат), а не як ізольований факт нестачі чи підпису на документі.

Окремо слід відзначити, що дисертантка у вдало ілюструє ключові положення та висновки шляхом використання структурних схем, поданих у відповідних таблицях. Такий спосіб візуалізації забезпечує наочне відтворення логіки міркувань, чітко демонструє змістове наповнення класифікаційних блоків і дозволяє краще зрозуміти взаємозв'язки між елементами предмета доказування (с. 90, 99, 111, 122, 123-124, 144, 152).

Далі на сторінках роботи (с. 91-156 дис.) авторка здійснює ґрунтовний, послідовний і методологічно коректний аналіз усіх складових **предмета доказування**, зокрема: **обставин, що характеризують подію кримінального правопорушення**, включно з її часом, місцем, способом учинення та іншими фактичними даними, необхідними для встановлення самої події; **винуватості особи**, а також форми вини, мотиву та мети її дій, що дозволяє розкрити внутрішній зміст протиправної поведінки та її психологічну структуру; **виду та розміру завданої шкоди**, що має ключове значення для правильної кваліфікації діяння та визначення меж кримінально-правових наслідків; **обставин, які впливають на ступінь тяжкості кримінального правопорушення**, характеризують особу обвинуваченого, а також тих, що пом'якшують чи обтяжують покарання; **обставин, що можуть бути підставою для звільнення особи від кримінальної відповідальності або покарання**, з урахуванням їх нормативної природи та практичного значення.

Такий комплексний підхід забезпечує всебічне розкриття структури предмета доказування та демонструє високий рівень теоретичної опрацьованості проблематики.

Основний акцент у характеристиці розділу 2 роботи слід зробити на тому, що аналіз матеріалу на с. 85–169 переконливо демонструє виразний хист дисертантки до глибокого узагальнення та системного опрацювання складних

доказових категорій. Авторка виявляє послідовне прагнення до ретельного, всебічного й деталізованого розгляду предмета доказування у кримінальних провадженнях за ст. 191 КК України. Проведене нею узагальнення має не лише теоретичну цінність, а й значний прикладний потенціал, оскільки може слугувати методичним підґрунтям для підвищення кваліфікації слідчих, детективів, прокурорів, суддів. Завдяки запропонованим підходам чітко окреслюється розгорнуте коло обставин, що підлягають доказуванню у провадженнях цієї категорії, а також ті складові, які мають допомогти встановити обставини, які підлягають доказуванню.

Важливим елементом **наукової новизни дисертації** є розроблення авторкою **диференційованої моделі предмета доказування** у кримінальних провадженнях за ст. 191 КК України залежно від форми кримінального правопорушення (с. 31, 91-92, 93-94, 97-98). Це положення має концептуальне значення, оскільки дозволяє відійти від традиційного уніфікованого підходу до доказування майнових і службових злочинів та забезпечує точне врахування фактичної природи кожної форми діяння – привласнення, розтрата та заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем.

Авторка переконливо обґрунтовує, що **кожна з цих форм має власну доказову структуру**, а отже, потребує різних акцентів у встановленні обставин, які становлять предмет доказування. Для **привласнення** ключовим є доведення правомірного початкового доступу особи до майна, факту його ввірення або перебування у віданні та подальшого протиправного утримання майна як свого. Для **розтрата** визначальними є встановлення неправомірного вибуття майна на користь інших осіб, відсутності законної господарської підстави такого вибуття та настання майнового результату. Для **заволодіння шляхом зловживання службовим становищем** центральним доказовим елементом є службово-функціональний зв'язок між повноваженнями службової особи, прийнятими нею рішеннями, рухом майна та кінцевим вигодонабувачем.

Запропонована диференціація має не лише теоретичне, а й значне

практичне значення. Вона дозволяє чітко визначити, які саме обставини підлягають встановленню у кожному різновиді кримінального правопорушення, передбаченого ст. 191 КК України, та забезпечує правильне спрямування доказової діяльності сторони обвинувачення. Такий підхід сприяє уникненню типових помилок правозастосування, зокрема ототожнення різних форм діяння або підміни їх ознак, що нерідко трапляється у слідчій та прокурорській практиці.

У науковому плані ця модель становить вагомий внесок у розвиток теорії доказування, оскільки формує **видовий рівень конкретизації предмета доказування**, який поєднує ознаки злочинів проти власності, службових, корупційних та економічних правопорушень. У практичному вимірі вона може бути використана як методичний інструмент для підвищення кваліфікації слідчих, детективів і прокурорів, оскільки дає чіткі орієнтири щодо побудови слідчих версій, планування розслідування та оцінки доказів.

Також одним із концептуально значущих результатів Глави 2, що складають наукову новизну (с. 31 дис.), є обґрунтування **критерію службово-функціонального зв'язку** як самостійного елементу видового предмета доказування у кримінальних провадженнях за ст. 191 КК України. Авторка послідовно доводить (с. 92, 94–95 дисертації), що для кваліфікації діяння як заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем недостатньо встановити лише **формальний статус службової особи** або сам факт підписання нею документа. Необхідним є доведення **реального, фактичного зв'язку** між службовими повноваженнями особи, її можливістю впливати на рух майна, прийнятими управлінськими чи фінансовими рішеннями та кінцевим майновим результатом.

На с. 92 дисертантка вперше вводить цей критерій у структуру події кримінального правопорушення, визначаючи службово-функціональний зв'язок як один із ключових елементів фактичної системи, що підлягає встановленню у провадженнях за ст. 191 КК України. Подальший розвиток цього положення

подано на с. 94–95, де авторка переконливо обґрунтовує, що службове становище саме по собі не створює кримінально-правового значення, якщо не доведено, що особа **використала свої повноваження як інструмент протиправного обертання майна**. Саме тому доказування має охоплювати: 1) конкретні службові функції особи; 2) її доступ до активів або можливість впливати на їх рух; 3) прийняті або погоджені нею рішення, що спричинили вибуття майна; 4) причинний зв'язок між цими діями та майновим результатом.

Авторка слушно наголошує, що **відсутність такого зв'язку унеможлиблює кваліфікацію діяння** за ч. 2–5 ст. 191 КК України, оскільки у такому разі службове становище не виступає способом заволодіння майном. Це положення має важливе гарантійне значення, оскільки запобігає формальному підходу до криміналізації управлінських рішень та дозволяє чітко відмежовувати кримінально каране заволодіння від господарських помилок, недбалості чи звичайних управлінських ризиків.

У науковому вимірі запропонований критерій становить вагомий внесок у розвиток теорії доказування, оскільки формує **самостійний доказовий елемент**, який раніше не був концептуально виокремлений у вітчизняній кримінально-процесуальній доктрині. У практичному аспекті він має значну цінність для слідчих, детективів і прокурорів, оскільки визначає чіткі орієнтири щодо того, які саме обставини необхідно встановити для доведення зловживання службовим становищем як способу заволодіння майном.

Ще на один важливий елемент наукової новизни, який міститься в аналізованому Розділі 2, можна вказати. Це сформульоване авторкою положення про **презумпційний фільтр доказування** у кримінальних провадженнях за ст. 191 КК України (с. 31, 97-98 дис.). Дисертантка переконливо обґрунтовує, що доказування у справах про привласнення, розтрату або заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем не може ґрунтуватися лише на фіксації зовнішніх ознак господарської чи управлінської діяльності – факту укладення договору, підписання акта, здійснення платежу, ухвалення рішення

або наявності збиткової операції.

На с. 97–98 авторка формулює ключову тезу: **будь-який правочин, службове рішення чи господарська операція презюмуються правомірними**, доки сторона обвинувачення не доведе протилежного. Це означає, що обвинувачення має не лише встановити факт руху майна, а й **спростувати презумпцію правомірності юридичної форми**, презумпцію добросовісності службової особи та презумпцію правомірності рішень суб'єктів владних повноважень. Лише за умови подолання цих презумпцій зовні правомірні дії можуть бути кваліфіковані як спосіб протиправного обернення майна.

Авторка слушно підкреслює, що така вимога має важливе гарантійне значення, оскільки запобігає **криміналізації цивільно-правових, господарських або управлінських спорів**, які за своєю природою не є кримінально караними. Презумпційний фільтр дозволяє чітко відмежувати ситуації, коли збитковість операції, порушення процедури чи недоліки управління є наслідком економічного ризику або управлінської помилки, від випадків, коли ці форми використовуються для приховування протиправного заволодіння майном.

У науковому вимірі це положення становить вагомий внесок у розвиток теорії доказування, оскільки вперше системно формулює **процесуальний механізм перевірки правомірності зовнішньої юридичної форми** у справах про злочини, передбачені ст. 191 КК України. У практичному аспекті воно має значну цінність для слідчих, детективів і прокурорів, оскільки визначає, що доказування у справах цієї категорії має бути спрямоване не лише на встановлення фактичних дій, а й на **доведення їх протиправного змісту**, який приховується за формально коректними документами чи рішеннями.

Крім того, слід оцінити ще один новий доказовий критерій, що враховує специфіку злочинів, передбачених ст. 191 КК України, та підсилює методологічну основу видового предмета доказування, який запропонований авторкою роботи вперше (с. 31, 96-98). Йдеться про обґрунтування значення

документально-господарського маскування як типової доказової проблеми у кримінальних провадженнях за ст. 191 КК України. На сторінках 96-97 роботи дисертантка переконливо доводить, що у справах цієї категорії формально правомірні юридичні форми – договори, акти виконаних робіт, накладні, платіжні доручення, тендерна документація чи управлінські рішення – нерідко використовуються для приховування протиправного обернення майна на користь службової особи або пов’язаних із нею третіх осіб.

Дисертантка підкреслює, що предмет доказування у таких провадженнях має охоплювати не лише **факт існування документів**, а й **перевірку їх реального змісту**, економічної обґрунтованості та відповідності фактичним діям. Слід підтримати думку авторки, адже документ може бути як доказом правомірної операції, так і інструментом маскування злочину, а тому доказування повинно спрямовуватися на встановлення фактичного руху майна, реальності господарської операції та кінцевого вигодонабувача.

У РОЗДІЛІ ТРЕТЬОМУ «ЗАСОБИ ДОКАЗУВАННЯ ОБСТАВИН ПРЕДМЕТА ДОКАЗУВАННЯ У КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ ПРО ПРИВЛАСНЕННЯ, РОЗТРАТУ АБО ЗАВОЛОДІННЯ МАЙНОМ ШЛЯХОМ ЗЛОВЖИВАННЯ СЛУЖБОВИМ СТАНОВИЩЕМ» (с. 170-200 дис.) авторка звертається до засобів доказування, ключовими з яких є слідчі розшукові та негласні слідчі (розшукові) дії.

Підрозділ 3.1 присвячений комплексному аналізу слідчих (розшукових) дій як ключових процесуальних засобів доказування у кримінальних провадженнях за ст. 191 КК України. Авторка переконливо демонструє, що специфіка цих проваджень полягає в поєднанні майнових, службово-функціональних, економічних, корупційних та документально-господарських аспектів, що зумовлює необхідність розглядати слідчі (розшукові) дії не як формальний набір процесуальних інструментів, а як **цілеспрямовані засоби встановлення конкретних блоків видового предмета доказування** (с. 170–171 дис.).

У підрозділі послідовно розкрито функції слідчих (розшукових) дій щодо встановлення правового режиму майна, факту ввірення або перебування у віданні, службових повноважень особи, реального змісту господарських операцій, способу протиправного обернення майна, умислу, корисливої мети, розміру шкоди та кінцевого вигодонабувача. Особливу увагу приділено документам як одночасно джерелу доказів і потенційному засобу документально-господарського маскування, що потребує їх глибокої змістовної перевірки (с. 171–172 дис.).

Катерина Вячеславівна детально аналізує значення тимчасового доступу, обшуку, огляду, допиту, проведення експертиз та інших процесуальних дій, акцентуючи на їх зв'язку з конкретними обставинами предмета доказування, а також на типових ризиках, що можуть впливати на допустимість доказів (с. 172–177).

У підрозділі 3.2 дисертантка здійснює ґрунтовний аналіз негласних слідчих (розшукових) дій як специфічного процесуального інструментарію доказування у кримінальних провадженнях за ст. 191 КК України. Авторка переконливо показує, що прихований характер багатьох діянь цієї категорії, зокрема, використання службових можливостей, підконтрольних юридичних осіб, формально правомірних документів, фіктивних операцій, неформальних домовленостей та посередників, зумовлює особливу доказову роль НС(Р)Д (с. 181–183).

У роботі чітко визначено, що проведення НС(Р)Д не є самостійною метою доказування, а виступають **процесуальними засобами встановлення конкретних блоків видового предмета доказування**: прихованого руху коштів, змови, реального вигодонабувача, службово-функціонального зв'язку, умислу, документально-господарського маскування та нереальності господарських операцій. Авторка детально окреслює, які саме НС(Р)Д є найбільш релевантними для цієї категорії проваджень. Це – аудіо-, відеоконтроль особи та місця, зняття інформації з електронних мереж і систем,

спостереження, моніторинг банківських рахунків, контроль за вчиненням злочину, негласне отримання зразків (с. 183–187).

Важливою є увага до **нормативних меж застосування НС(Р)Д**, зокрема йдеться про обмежену можливість їх використання у провадженнях за ч. 1 і ч. 2 ст. 191 КК України, що належать до нетяжких злочинів. Тому авторка слушно підкреслює, що це створює практичні труднощі у встановленні прихованих елементів механізму діяння, тоді як у провадженнях за ч. 3–5 можливості НС(Р)Д значно ширші (с. 183–184).

Підрозділи 3.1. та 3.2. вирізняються високим рівнем практичної орієнтованості: дисертантка не лише описує можливості СРД та НС(Р)Д, а й аналізує типові ризики їх застосування. Наприклад, це можуть бути вихід за межі ухвали, порушення приватності, недотримання процесуальної форми, ризик провокації, недостатній зв'язок результатів із предметом доказування (с. 185–187 дтс.). Такий підхід забезпечує комплексне розуміння ролі СРД та НС(Р)Д у доказуванні прихованих аспектів протиправного оборонення майна.

У дисертації представлено значну кількість інших важливих і змістовних положень, які заслуговують на окрему увагу, розвивають науку кримінального процесу та вдосконалюють уже сформульовані в доктрині підходи. Частина з них має очевидний потенціал для подальшого нормативного закріплення. Втім, у межах відгуку неможливо охопити всі аспекти дослідження та надати їм розгорнуту оцінку, що залишає простір для подальшого аналізу й наукової дискусії.

Загалом високо оцінюючи подану до захисту дисертацію та її наукові результати, слід зауважити, що робота, відповідно до традицій академічного аналізу, містить низку дискусійних положень, які не можуть бути залишені поза критичним розглядом опонента та в окремих випадках потребують додаткового пояснення з боку її автора.

1. Попри високий рівень теоретичного опрацювання, глибину концептуального аналізу та очевидну здатність авторки працювати з великими

масивами нормативного й доктринального матеріалу, у дисертації відчутною є **обмеженість емпіричної ілюстрації** запропонованих авторкою концептуальних положень. Зокрема, такі ключові елементи наукової новизни, як **критерій службово-функціонального зв'язку, презумпційний фільтр доказування та документально-господарське маскування**, хоча й отримали ґрунтовне теоретичне обґрунтування, однак не супроводжуються достатньою кількістю **узагальнених прикладів із судової або слідчої практики**, які б продемонстрували їхню практичну дієвість.

Враховуючи, що злочини, передбачені ст. 191 КК України, характеризуються значною варіативністю фактичних ситуацій, наведення хоча б кількох **типових кейсів**, наприклад, ситуацій, де службове становище використовувалося для впливу на рух майна; випадків, коли формально правомірні документи приховували протиправне обернення активів; або прикладів, у яких презумпція правомірності правочину була успішно спростована, суттєво **підсилювало б прикладний вимір дослідження**.

Такі ілюстрації дозволили б: 1) показати, як саме запропоновані моделі працюють у реальних провадженнях; 2) продемонструвати їхню ефективність для відмежування кримінально караних дій від господарських спорів чи управлінських помилок; 3) забезпечити кращу інтеграцію теоретичних висновків у практику досудового розслідування.

З огляду на те, що дисертантка опрацювала 90 судових рішень, що прямо зазначено в емпіричній базі дослідження (с. 29), включення до основного тексту роботи узагальнених прикладів із цієї практики зробило б дослідження Катерини Вячеславівни ще більш переконливим і практично орієнтованим, а також сприяло б ширшому застосуванню запропонованих нею підходів у діяльності слідчих, детективів, прокурорів і суддів.

2. Увагу також хотілося б звернути на наступне. Підрозділ 1.3 дисертації має назву «Класифікація предмета доказування» (с. 15, с. 61). Водночас така назва видається **методологічно неточною**, оскільки предмет доказування – це

цілісна категорія, яку не класифікують як єдине утворення. Як слушно зазначає сама авторка на с. 60 роботи, предмет доказування становить **систему юридично значущих фактичних обставин**, що підлягають встановленню або спростуванню для ухвалення законного та обґрунтованого процесуального рішення. Отже, класифікації можуть підлягати **його структурні елементи, блоки або складові**, але не предмет доказування як цілісна система.

Зміст підрозділу 1.3 фактично присвячений саме **класифікації складових предмета доказування**, що авторка переконливо демонструє на с. 62, де йдеться про різні рівні та види конкретизації обставин залежно від ступеня узагальнення, правової природи кримінального правопорушення та фактичної ситуації провадження. Тому більш коректною та науково виваженою видається назва підрозділу на кшталт **«Класифікація складових предмета доказування»**, яка точно відображає зміст підрозділу, відповідає логіці авторського аналізу та усуває можливі методологічні неточності.

Водночас слід підкреслити, що це зауваження має виключно термінологічний характер і не зменшує цінності проведеного дослідження.

3. У підрозділі 1.4 та на с. 121–122 дисертації авторка слушно наголошує, що сторона обвинувачення повинна довести, що завдана шкода є наслідком саме протиправного обернення майна, а не господарського ризику, невиконання договору контрагентом, управлінської помилки, неналежного обліку, форс-мажорних обставин, ринкових коливань чи цивільно-правового спору. У цьому контексті авторка підкреслює необхідність встановлення зв'язку шкоди з подією, винуватістю, умислом, корисливою метою та способом діяння.

У зв'язку з цим виникає важливе практичне питання, яке потребує уточнення позиції дисертантки. А саме: **чи передбачає запропонована авторкою логіка доказування обов'язок службової особи подавати на вимогу слідчого господарську документацію, договори, внутрішні управлінські акти та інші документи, що підтверджують її повноваження та правомірність прийнятих рішень?**

Іншими словами, чи вважає авторка, що: – така документація має бути отримана **виключно за ініціативою слідчого та прокурора**, які несуть обов’язок доказування; чи – службова особа, з огляду на свій статус та підвищені вимоги до документального оформлення управлінських рішень, **має обов’язок надати відповідні документи на вимогу слідчого**, якщо вони необхідні для перевірки правомірності її дій?

Це питання має особливе значення, оскільки ст. 191 КК України передбачає відповідальність за заволодіння майном **шляхом зловживання службовим становищем**, а отже, йдеться про особу, діяльність якої за своєю природою є документально фіксованою та підзвітною. Водночас така постановка питання безпосередньо пов’язана з принципом **презумпції невинуватості**, що потребує особливого підходу та обережного ставлення до діяльності органів досудового розслідування.

4. У підрозділі 3.1 дисертантка детально аналізує значення таких процесуальних інструментів, як тимчасовий доступ до речей і документів, обшук, огляд, допит, проведення експертиз та інші дії, акцентуючи на їх зв’язку з конкретними обставинами предмета доказування та на типових ризиках, що можуть впливати на допустимість доказів (с. 172–177). Разом із тим у назві підрозділу йдеться саме про **слідчі (розшукові) дії**, тоді як тимчасовий доступ до речей і документів відповідно до КПК України належить до **заходів забезпечення кримінального провадження**, а не до СРД (ст. 159 КПК).

У зв’язку з цим виникає методологічно важливе питання, яке потребує уточнення позиції авторки: **чи дотримується дисертантка підходу, відповідно до якого тимчасовий доступ має розглядатися як різновид слідчої (розшукової) дії**, як це інколи зазначають в своїх роботах науковці, чи вона виходить із його нормативного статусу як заходу забезпечення кримінального провадження? Уточнення цього аспекту має особистий професійний інтерес для опонента та дозволить чіткіше усвідомити логіку віднесення окремих процесуальних дій до засобів доказування.

Аналогічно, у підрозділі 3.2 (зокрема, на с. 189) серед переліку негласних слідчих (розшукових) дій поряд із аудіо- та відеоконтролем, зняттям інформації з електронних мереж, спостереженням, моніторингом банківських рахунків, контролем за вчиненням злочину та негласним отриманням зразків згадується також **конфіденційне співробітництво**. У цьому контексті було б корисно почути позицію авторки щодо того, чи вважає вона використання **конфіденційного співробітництва (с. 275 КПК)** повноцінно. НС(Р)Д.

Слід, проте, зазначити, що висловлені зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації, не знижують її високого наукового рівня, подекуди носять спірний характер, обумовлені стрімким розвитком технічного прогресу, відставанням чинного законодавства від потреб правозастосовної практики.

Усе викладене вище дає підстави для такого узагальненого висновку:

1. Дисертація Коломієць Катерини Вячеславівни «Предмет доказування у кримінальних провадженнях про привласнення, розтрату або заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем» відповідає спеціальності 081 «Право», галузі знань 08 «Право».

2. Дисертація порушує актуальну наукову проблему, її структура логічно вибудована, а зміст спирається на ґрунтовну наукову аргументацію. Оформлення роботи відповідає встановленим вимогам для наукових досліджень цього рівня. Дисертація представлена державною мовою, що забезпечує її відповідність вимогам академічного дискурсу.

3. Представлена до захисту робота є кваліфікаційною науковою працею, яка виконана здобувачем ступеня доктора філософії особисто, містить нові науково обґрунтовані результати проведених здобувачем досліджень. Дисертація є першим в Україні комплексним кримінальним процесуальним дослідженням теоретичних, правових і прикладних проблем предмета

доказування у кримінальних провадженнях про привласнення, розтрату або заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем. У роботі здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано нове вирішення наукового завдання, що полягає у розробленні кримінальної процесуальної концепції предмета доказування у кримінальних провадженнях про привласнення, розтрату або заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем.

4. Опонентом не виявлені некоректні запозичення, в тому числі й при перевірці роботи за допомогою сервісу IDENTIFIC formerly OXSICO. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело. Дисертація оформлена відповідно до вимог МОН України та подана до захисту у вигляді підготовленого рукопису.

5. Здобувач ступеня доктор філософії під час проведення дослідження продемонструвала набуті теоретичні знання, уміння, навички та компетентності відповідно до спеціальності 081 «Право», провела власне наукове дослідження, оформлене у вигляді дисертації.

6. Окремі результати дослідження опубліковані в 14 наукових публікаціях.

7. Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що сформульовані у дисертації висновки, положення та пропозиції пройшли належну апробацію й отримали реальне впровадження. Розроблені авторкою пропозиції до КПК України, КК України та інших законодавчих актів були розглянуті Комітетом Верховної Ради України з питань правової політики та враховані у подальшій нормотворчій діяльності. Результати дослідження впроваджено в освітній процес провідних закладів вищої освіти та у науково-дослідну діяльність відповідних установ, що підтверджується актами впровадження Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Національної академії Служби безпеки України, Національної академії внутрішніх справ. Окремі положення дисертації використано у правозастосовній діяльності Державного бюро розслідувань та Головного слідчого управління Національної поліції України. Сукупність цих фактів засвідчує високу

прикладну цінність роботи та її значення для правотворчої, освітньої, наукової й практичної діяльності.

8. Дисертація відповідає пп. 7, 8 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (в редакції від 8 травня 2024 р.), а її автор – Коломієць Катерина Вячеславівна – заслуговує на присудження наукового ступеня доктор філософії за спеціальністю 081 «Право».

ОФІЦІЙНИЙ ОПОНЕНТ

**Завідувачка кафедри кримінального процесу
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого,
доктор юридичних наук, професор,
академік Національної
академії правових наук України,
заслужений діяч науки і техніки України**

Оксана КАПЛІНА